

2. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя; [В. Г. Панок, С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський, Л. І. Прохоренко, Н. В. Чепелева, Т. І. Куліш, С. Л. Чуніхіна, І. Г. Губеладзе, І. І. Ткачук, Н. А. Ярмола]. [Електронне видання]. Київ, 2024. 188 с.
3. Перетяцько Л.Г., Тесленко М.М. Дослідження особливостей психічного здоров'я студентів у закладах вищої освіти різного спрямування. *Психологія і особистість*. 2018. №2. 108–120.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ УЧНІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МИСТЕЦЬКОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Синягівська І. М.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

innasiniagivska@gmail.com

Актуальність дослідження психологічних особливостей прояву емоційних властивостей учнів музичної школи обумовлена важливою роллю емоцій у процесі мистецького навчання та формуванні особистості майбутнього музиканта. Музична освіта не лише розвиває технічні навички, а й сприяє емоційному самовираженню, креативності та художньому мисленню. Водночас особливості емоційних проявів можуть відрізнятися залежно від мистецької спрямованості (вокальне, інструментальне виконавство тощо), що впливає на навчальну мотивацію, сценічну впевненість та емоційний стан учнів. Дослідження цих відмінностей дозволить глибше зрозуміти психологічні аспекти музичного розвитку та сприятиме вдосконаленню педагогічних методик, спрямованих на гармонійний емоційний і професійний розвиток учнів

мистецьких закладів.

Інтерес до емоційних явищ, зазначає О.С. Біда, має багатоплановий характер і постійно зростає, охоплюючи дослідників із різних наукових дисциплін. Емоції стають ключовими для розв'язання багатьох теоретичних і практичних питань, хоча загальновизнаного визначення цього поняття досі немає. Вони розглядаються як суб'єктивні реакції людини на внутрішні та зовнішні стимули, що відображають значущість ситуацій і виконують функцію внутрішньої регуляції поведінки. Емоції класифікуються за рівнем складності, модальністю (позитивні й негативні), а також за впливом на організм, сприяючи активності чи пригнічуючи її. Вони поділяються на нижчі, пов'язані із задоволенням фізіологічних потреб, і вищі, які стосуються духовних потреб [1, с. 38].

Юнацький вік є особливо важливим для формування емоційної сфери, яка характеризується багатством і полярністю переживань, амбівалентністю, а також поступовим розвитком рефлексії, самоконтролю та стійкості до стресу. У цей період формуються моральні, естетичні та суспільні почуття, здатність до співпереживання, а також емоційна чутливість до мистецтва. Емоційні реакції юнаків мають глибокий та інтенсивний характер, що зумовлено не лише віковими, але й соціокультурними та індивідуальними факторами [2].

Особливу роль у розвитку емоційної сфери юнаків відіграє музика як мистецтво, здатне глибоко впливати на почуття й емоції. Учні музичних шкіл, які займаються вокалом або грою на інструментах, розвивають не лише технічні навички, але й здатність до емоційного вираження, емпатії та емоційного розуміння музичних творів. Однією з ключових емоційних властивостей є емоційна чутливість, яка визначає сприйняття тонких нюансів музики та їхню передачу в процесі виконання. Важливою є також емоційна стійкість, що формується через подолання стресу під час виступів, конкурсів і напруженого навчального процесу [5]. .

На думку В.М. Драганчук здатність до емпатії й емоційного самовираження є невід'ємними складовими емоційної сфери учнів музичних шкіл. Музика стає

засобом гармонізації психоемоційного стану та творчого самовираження, що сприяє зменшенню тривожності та розвитку впевненості у собі. Водночас роль педагогів є критично важливою для створення умов, які підтримують емоційний розвиток учнів, враховуючи їхні індивідуальні особливості та рівень зацікавленості [6, с 156].

Таким чином, емоційний розвиток учнів музичних шкіл є важливою складовою їхнього особистісного становлення. Розуміння психологічних особливостей прояву емоцій залежно від мистецької спрямованості сприяє більш ефективній організації навчального процесу, орієнтованого на формування емоційної чутливості, стійкості та творчого потенціалу.

Для дослідження емоційної сфери юнаків використані наступні методики: методика діагностики емоційності (за В.М. Русаловим); методика «Емоційна направленість» (за Б.І. Додоновим) та методика «Шкала емоційного відгуку» (за А. Меграбіаном, Н. Епштейном) [7].

Методика діагностики емоційності (за В.М. Русаловим) дає можливість діагностувати психомоторну, інтелектуальну та комунікативну емоційність особистості учня.

Методика «Емоційна направленість» (за Б.І. Додоновим) дає можливість визначити спрямованість емоційних переживань учнів, вираженість таких типів емоцій, як альтруїстичні, комунікативні, глоричні, праксичні, пугнічні, романтичні, гностичні, естетичні, гедоністичні та акізівні.

Для діагностики емоційної складової емпатії і таких її параметрів, як рівень вираженості здатності до емоційного відгуку на переживання іншого і ступінь відповідності-невідповідності знака переживань об'єкта і суб'єкта емпатії, обрано «Шкалу емоційного відгуку» (за А. Меграбіаном і Н. Епштейном).

Аналіз результатів емпіричного дослідження засвідчив, що емоційний профіль учнів музичних шкіл формується під впливом їхньої мистецької спрямованості. Виявлено домінування комунікативних, праксичних і гедоністичних емоцій, що визначають їхню взаємодію з мистецтвом, соціальним

середовищем та мотивацією до діяльності. Учні вокального відділення демонструють вищий рівень комунікативної емоційності та емоційного відгуку, що зумовлено специфікою вокального мистецтва, орієнтованого на взаємодію з аудиторією. Водночас учні інструментального відділення більше схильні до практичних емоцій, пов'язаних із технічною майстерністю та наполегливою працею.

Дослідження також виявило різні рівні емоційного відгуку, які впливають на здатність учнів виражати почуття та адаптуватися до мистецької діяльності. Високий рівень емоційної чутливості сприяє творчому самовираженню, але може збільшувати вразливість до стресу. Помірна емоційна виразність допомагає підтримувати баланс між творчістю та емоційною стабільністю, тоді як низький рівень емоційності може свідчити про орієнтацію на раціональний підхід до навчання.

Загалом результати підтверджують, що психологічні особливості прояву емоційних властивостей учнів музичних шкіл залежать від їхньої мистецької спеціалізації. Це вказує на необхідність індивідуалізованих педагогічних підходів, спрямованих на гармонійний розвиток емоційної сфери учнів, враховуючи їхню творчу діяльність та особистісні особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біда С. О. Базові емоції: поняття та види. *Проблеми сучасної психології*: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип.16. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. С. 35-46.
2. Вайнер М.Е. Емоційний розвиток: вікові особливості, діагностика та критерії оцінки. *Корекційно-розвиваюча освіта*. 2008. № 4. С. 64.
3. Вартанян Г. А., Петров Е.С. Емоції і поведінка. Львів, 2009. 144 с.
4. Герман Н.І., Панченко В.В. Вплив музики на особистість. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*. 2012. Вип. 36. С.

319-324.

5. Григор'єва В.В. Музична психологія: навч. посіб. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019.172 с.
6. Драганчук В. М. Музична психологія і терапія: навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» [Електронний ресурс] / Вікторія Драганчук; передм. Л. Кияновської ; Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. 230 с.
7. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. 464 с.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАЛЕЖНО ВІД РІВНЯ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Скорик В. І.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

viktorskorik@ukr.net

Актуальність дослідження. У контексті постійної зміни соціальних реалій, зростання психоемоційного навантаження та загального інформаційного перенасичення все більшої ваги набувають не лише загальні комунікативні здібності особистості, а й здатність до регуляції власного емоційного та поведінкового реагування в міжособистісній взаємодії. Якість соціальних контактів залежить не стільки від об'єктивних умов, скільки від внутрішніх механізмів, що забезпечують контроль над імпульсами, адекватність емоційної відповіді, гнучкість у виборі стратегій поведінки – тобто від рівня розвитку психологічної саморегуляції. Її сформованість прямо впливає на те, який тип взаємодії обирає людина: співпраця, конфронтація, емоційне відсторонення, домінування, уникання. Сучасна наука підтверджує, що особи з високою саморегуляцією схильні до конструктивних моделей взаємодії, здатні